

Jeřábek, Dušan

[Knap, Josef. Zöllnerové : dějiny divadelního rodu]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1959, vol. 8, iss. D6, pp. [131]-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108724>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Josef Knap, Zöllnerové, Dějiny divadelního rodu. (Předmluvu napsal Adolf Branald. Praha, Orbis 1958. Stran 252, 32 obrazových příloh.)

Nedlouho po knize Burdové objevuje se další dílo, přinášející zajímavý a cenný pohled do minulosti našeho kočovného divadelnictví. Je to práce Josefa Knapa o historii rodu Zöllnerů, kteří po dvě století (1745—1945) působili se svými hereckými společnostmi v rakouských, pak českých zemích, a zanechali ve vývoji našeho venkovského divadelnictví hluboké stopy. Jestliže Josef Burda byl ve své knize veden především snahou pamětníka a aktivního divadelního pracovníka podat memoárový záznam o své herecké společnosti, položil si Josef Knap — vycházející především z listinného materiálu divadelního oddělení Národního musea a některých jiných archivů, zvláště košického — úkol širší: osvětlit na historii zöllnerovského divadelního rodu velký výsek z minulosti našeho kulturního života, a to na pozadí a v souvislostech s vývojem národním i společenským. Postupoval přitom metodou pečlivého kritického historika, který dobře váží a oceňuje svoje prameny, a teprve z jejich rozboru vyvozuje vlastní závěry. Tento svědomitý přístup k historickému materiálu činí jeho knihu zvláště sympatickou. Knap kreslí minulost bez sentimentálního zaujetí, bez zveličování zásluh Zöllnerů. Ale z jeho zdánlivě střízlivého líčení vyvstává obraz doby, divadelních i společenských poměrů, podoby jednotlivých osob tak plasticky, jak je možné jen u autora, v němž se historik spojil se slovesným umělcem. Z devíti kapitol knihy, sledující růst, rozkvět i úpadek zöllnerovské divadelní působnosti, pokládáme za nejcennější a nejzdařilejší tři: čtvrtou, v níž autor vylíčil poměry divadelní Vídně v r. 1848 na pozadí tehdejších revolučních událostí, pátou, v níž si všímá vzniku prvních českých divadelních družin, účasti J. K. Tyla na uměleckém rozmachu našeho kočovného herectví a Tylova působení v Zöllnerově společnosti, a konečně sedmou, v které kreslí lidský a ředitelský profil proslulé Elišky Zöllnerové, podává zprávy o příchodu Zöllnerů na Moravu (r. 1870) i do Brna (r. 1874) a přináší cenné informace o členství Eduarda Vojana v Zöllnerově společnosti r. 1878. V těchto partiích se Knapovi nejzdařileji podařilo ukázat, jak práce našich venkovských divadelníků při vši své nedokonalosti hluboko zasahovala do vývoje celého našeho kulturního života v 19. století, dávala mu širokou lidovou základnu a vytvářela tak půdu, z níž vyrůstaly vrcholné zjevy a hodnoty českého divadelnictví.

Ale i ostatní části Knapovy knihy — např. kapitola o našem venkovském divadelnictví v posledních dvou desetiletích 19. století — svědčí o autorově hlubokém vztahu k látce, o jeho detailních znalostech a schopnosti oživit děje, postavy a osudy minulosti, skryté zběžnému pohledu pod nánosem archivního prachu. Připomeneme-li ještě jasný výklad, stylistickou pečlivost a kompoziční ucelenost knihy, dáme za pravdu úvodnímu slovu Adolfa Branalda, který právem spatřuje v Knapově díle nejen vynikající příspěvek do naší odborné literatury o historii venkovského divadelnictví, ale i osobitý výtvar slovesný, napsaný s poutavostí dobrého románu. Konečně je třeba ocenit nikoli poslední klad knihy: je vybavena jednak zajímavým dobovým materiálem fotografickým, jednak podrobným a pečlivým poznámkovým aparátem, který sám o sobě poskytuje bohatý věcný přínos k studiu dějin našeho divadelnictví; seznam literatury předmětu, rodokmen Zöllnerů a jmenný rejstřík pak doplňují odbornou úplnost díla, jehož vydání znamená nemalý pokrok v našem teatrologickém bádání.

Dušan Jerábek

Sborník Národního musea v Praze, řada C, Literární historie.

V roce 1956 vyšlo za redakce Karla Švehly první číslo literárněhistorické řady *Sborníku Národního musea v Praze* a přiřadilo se k tradiční řadě historické (A) a přírodovědné (B).

Bylo zapotřebí, aby takový sborník vycházel. Časopis českého musea, který se v poslední době zaměřil na zařazování kratších studií a článků a který se stal tribunou měsíčních pracovníků, neotiskoval jako dříve materiály a články z literární historie, neinformoval dostatečně o nových přírůstcích v Národním museu. Sborník si dává za úkol „zveřejňovat rukopisný a dokladový materiál k významným českým spisovatelům XIX.